देवास्तत्पुत्राः यस्मिन्देशे चित्याग्निरूपेण संस्कृतवन्तः । पुरा निष्क्रान्ता इन्द्रियदेवताः अरमन्त पुनः प्रविश्यातिष्ठन् ॥१६॥ आदित्यमण्डलमध्ये यो हिरण्मयः पुरुषः आस्ते ॥१७॥ उत्तानमुपरिष्टान्मुखम् । इमौ रुक्मपुरुषौ अर्वाञ्चौ अधोमुखौ । पराञ्चौ ऊर्ध्वमुखौ । सम्यञ्चौ परस्पराभिमुखौ । तस्मादेष मण्डलात्मकः सूर्यः किरणैरधोमुखस्तपति स एव रुक्मात्मकः एष प्राणात्मको मण्डलान्तर्वर्ती पुरुषः प्राणिनां प्राणैः सह ऊर्ध्वो वर्तते ॥१८॥ यदिदं चीयते आहवनीयस्य स्थानम् यच्चादो गार्हपत्याख्यं स्थानं पूर्वमचीयत ॥२०॥ नीरसं फलकं काष्ठमयम् ॥२२॥ अयं यजमानः । पुरुषेऽन्वारब्धे तत्साम गातव्यम् चित्रलिङ्गके मन्त्रे चित्रं देवानामित्यादिके । लोके यावन्ति हि चित्राणि विचित्ररूपाणि सन्ति तत्सर्वसमुदायरूपः चित्योऽग्निः ॥२४॥ यजमानकर्तृकं पुरुषस्योपस्थानम् एतमात्मानं हिरण्मयपुरुषमुपधाय ॥२५॥ अस्मै हिरण्मयपुरुषरूपायाग्नये । तैर्लोकैः (!) एनमनमयन् (!) वशीकृतवन्तः ॥२६॥ व्यद्वरो (व्यरो) व्यदनशीलो (ध्यदन°) दन्दशूकादिः शिमिदा विषहेतुर्लूताव्रिश्चिकादिः ॥२७॥ अयज्ञियं यज्ञानर्हम् ॥३०॥ एनं हिरण्मयपुरुषमभिजुहोति अभितः सर्वासु दिक्षु उपरिहोमेन संस्कुर्यात् । आहुतिपञ्चकार्थं पञ्चगृहीतमाज्यं स्रुचि गृहीत्वा । सर्वासु दिक्षु परिसृप्य-परिसृप्य तां च दिशं परिक्रम्य आभीक्ष्ण्ये णमुल् ॥३२॥ एतान्राक्षोघ्नान्पञ्च मन्त्रान् ॥३३॥ परिसर्पणप्रकारो निरूप्यते प्रथमं प्रतीच्यां दिशि प्राङ्मुख उपविष्टः सन्प्रथमेन मन्त्रेण पुरुषमभिजुहोति । अनुपरीत्य दक्षिणदिक्सकाशात्प्रतीचीं दिशं गत्वा ॥३५॥ जुह्वर्दक्षिणो हस्तः उपभृत्सव्यः । स्रुचोर्बाहुरूपताप्रसिद्धिमभिनयेन दर्शयति इदमेवेति इदमेव हस्ताग्रं मुष्टिरूपेण (मुसतिरू°) दृश्यमानं कपृत्सलं (!) स्रुगग्रस्थानीयं (सृगस्था°) अयमेव बाहुर्दण्डः अतः स्रुग्रूपता (सृग्नयता) अनयोः प्रत्यक्षसिद्धा । पार्श्वतः दक्षिणोत्तरपार्श्वयोः ॥३६॥ उदरमत् उत्कृष्टमरमत सुखमवात्सीत् ॥३९॥ तस्मिन्नुपधाने मन्त्रान्तरमपि दर्शयति अग्निर्मूर्धेति ॥४१॥ सोऽध्वर्युः उपहितस्य हिरण्मयपुरुष[स्य] उरः सम्प्रति उरःप्रदेशेन समानं स्रुचावुपदध्यात् (वृचानुप°) । तं पुरुषमाकाश्याभिज्ञाप्य(ज्ञाव) यस्मिन्स्थाने उपहितं स्रुग्द्वयं तदुरःप्रदेशमभ्याप्नोति तत्र चिह्नं कृत्वा एने स्रुचावुपदध्यात् एष उरोदेशः (दूरोदेशः) खलु तयोर्बाहुसंस्तुतयोर्लोकः स्थानम् ॥४६॥ एतस्योपहितस्य हिरण्मयपुरुषस्य । स्रुग्व्यतिरिक्तबाह्वोरपि करणे अधिकाङ्गता स्यात् । अस्य पुरुषस्य सम्बन्धिनौ बाहू अनुलक्ष्यैते (क्षयते) स्रुचौ उपधातव्ये अतो न तत्प्रतिनिधिरि[ति] तयोरनिवृत्तिः । बाह्वोः सद्भावं प्रकारान्तरेणोपपादयति अथोऽएताविति अपि च एतौ बाहू पक्षौ पक्ष्यात्मनश्चित्याग्नेः पक्षस्थानीयौ (? पक्षिस्थानांसौ) । संस्कारस्य संस्कार्यमन्तरेणानुपपत्तेः (°रस्य संस्कारपर्यमन्त°) संस्कार्यौ बाहू अवश्यं कर्तव्यावित्याह अथो यानीत्यादिना रूपाणि पशुशीर्षादीनि (°र्षाणिवीनि) स्तोमास्त्रिवृत्पञ्चदशादयः बृहद्रथंतरादीनि पृष्ठानि छन्दांसि गायत्र्यादीनि एते च स्तोमादयः स्वस्वलिङ्गैर्मन्त्रैरिष्टकारूपेणोपधेयाः यान्येतानि पशुशीर्षादीनि सर्वाण्यध्वर्युरुपधास्यन्भवति (सर्वाएवत्वर्यु°) एतयोरेव पक्षसंस्तुतयोर्बाह्वोः सा संस्कृतिः गुणोत्कर्षहेतुः संस्कारः एतयोर्वृद्धिः अभिवृद्धिहेतुः ॥४५॥१॥४॥

अस्मिन्ब्राह्मणे स्वयमातृण्णादूर्वेष्टकाद्युपधानं विधास्यते । या स्वत एव छिद्रयुक्ता शर्करा क्षुद्रपाषाणविशेषः सा स्वयमातृण्णा तां स्वयमातृण्णाख्यामिष्टकां हिरण्मये पुरुषऽउपद-